CİNSEL BİLGİLERİ ÖĞRENİRKEN SAĞDICIMIZ KARAGÖZ : KARAGÖZ EVLENİYOR (1913) [1] OYUNU

KARAGÖZ - OUR BEST MAN THROUGH SEXUAL INFORMATION: THE PLAY - KARAGÖZ IS GETTING MARRIED (1913)

Dr. Efdal SEVİNÇLİ

ABSRACT

It wouldn't be an exaggeration to say that there is no character left and no action untried by Karagöz, the protagonist of our shadow play of the same name Karagöz. Subjects and characters of the karagöz episodes are the interesting reflections of Ottoman society. We see that beginning from the Tanzimat period, **"writing"** quality of Karagöz plays has been degraded, "**written"** tradition took place of the **"oral"** tradition, new writings, editions and publications are realized.

Besides writings and re-writings of the plays on the traditional line; we notice that, especially in the period of II. Constitutional Monarchy, plays with new subjects were written rapidly and that Karagöz came out as a protagonist who considered nearly all problems of the society of a political and social changing structure with his didactic character. For instance, Karagöz is a doctor, traveler… His travel beginning from Üsküdar, passes to London through the adventures of Kağıthane…

In my opinion, the most significant reason that in the period of II. Constitutional Monarchy, such interest was shown to the Karagöz plays and that they were suddenly accumulated is the **KARAGÖZ** journal published in 10th August 1908. **Karagöz,** in which Karagöz and Hacivad are the protagonists, is a humorous journal that keeps the quality of being interesting with a press life including 4785 issue in 47 years from 1908 to 1955, and that we have difficulties to make a similar one.

[1] **Karagöz Evleniyor,** ***Karagöz Kütübhânesi, Aded : 2,*** *Nâşiri : Karagöz Gazetesi,* Her Hakkı Mahfûzdur, Der-saadet / İstanbul, Matbaa-i Nefâset – Vezir Hân, 1329. / **Karagöz Evleniyor**, bibliyografik bilgi olarak kaynakçalarda yok.Ayrıca hiç bir tanıtımının, değerlendirmesinin yapılmadığını da görüyoruz. Bkz. : **Tiyatro Bibliyografyası (1859-1928) ,** Haz. : T. Poyraz - N. Tuğrul, Ankara, Milli Kütüphane Yayınları, 1967; **Seyfettin Özege Bağış Kitapları Katalogu, c.1-2, A-K,** Haz. :A.Bayram - M.S.Çöğenli, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Yayınları, 1978 ; M. Sabri Koz, *"Karagöz Üzerine Seçme Kaynakça",* **Yıktın Perdeyi Eyledin Vîrân,** Istanbul, YKY, 2004, ss.201-214. [Karagöz Kütüphanesi'nin ilk kitabı **Karagöz Matbahda (1913)** ile **Karagöz Evleniyor'**dan ilk söz eden, **Karagöz, Psiko-sosyal Bir Deneme** (1941, s. 53) incelemesiyle S. Esat Siyavuşgil'dir. Cevdet Kudret'in , **Karagöz-I-** (1968), Metin And'ın, **Geleneksel Türk Tiyatrosu** (1985) incelemelerinde adları geçmeyen kitapları, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Türk Gölge Oyunu Karagöz** (2003, s..91)'de, Siyavuşgil'den aktararak adlarını veriyor.

In my research, I evaluate the book **Karagöz is Getting Married** (1913) an issue of **Karagöz** journal which has never been analyzed so far and almost left at the background. We don't know the writer of this book in which sexual information that society is ashamed to talk about is told in relation with the marriage process in the form of a play. We also don't know if this Karagöz play with new subject telling about nearly all information from marriage preparations to sexual diseases was performed on a shadow or put on the scene or not. Nevertheless, I believe that if we say that sexuality is used within the Karagöz tradition and that it has a distinct part in the "history of obscenity" in Turkey, the importance of the work will be more emphasized.
Key Words: Karagöz, humorous, the play Karagöz is Getting Married, Sexual Information…

Geleneksel tiyatromuzun başkahramanı Karagözümüzün bilinen özelliklerini, Türk tiyatrosunun seçkin araştırmacılarının önünde anlatarak söze başlamayı doğrusu uygun bulmasam da bildirimin içeriğini oluşturan, nicedir, varlığı üstüne, sağlıklı, doyurcu bilgiler edinemediğim, kitaplığımdaki köşesinden bana, sürekli el eden, göz kırpan **Karagöz Evleniyor'**un önce adından, yazarından, yayıncısından, yayınevinden, basıldığı yıldan başlayıp konusunu sizlerle paylaştıkça, Karagözümüzün temel özelliklerinden söz etmemi, kitabın kendisi isteyecek !..Ancak **Karagöz Evleniyor'**u yaratan koşullara, değerlere, kısaca da olsa değinmeden, bu "kitabı" tanıtmaya geçmeyeceğim. Çünkü anımsamamız gereken kimi bilgilerin tam yerindeyiz...

Hepimiz biliyoruz, Karagöz'ün, neredeyse yapmadığı iş, girmediği kılık yoktur desem, gerçeği fazla abartmamış olurum Karagöz "fasıllarının" konuları ve kahramanları Osmanlı toplumunun ilginç yansımalarıdır.[2] Tanzimat döneminden başlayarak Karagöz oyunlarının **"yazma"** niteliğinin bozulduğunu, **"sözlü"** geleneğin **"yazı"**yla değiştiğini, yeni yazımlarımının, basım ve yayımının gerçekleştiğini görüyoruz. Özellikle **"kâr-ı kadîm"** üzere oynanan oyunların yazıya aktarılışının yanında **"nev-icâd"** oyunların da yazıldığını, bu oyunların kimilerinin, oynatılanlara metin olarak benzeseler de bir çoğunun neredeyse sadece adlarının dışında hemen hiç bir benzerliğinin kalmadığını biliyoruz.

[2] Metin And, **Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu** , Ankara, T. İş Ban. Yay.,1977,ss.239 - 355.
Metin And, **Geleneksel Türk Tiyatrosu, Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri,** Istanbul , İnkılâp Kit. Yay., 1985, ss. 271 - 336.
Cevdet Kudret, **Karagöz-I-**, Ankara, Bilgi Yay.,1968, ss.7 - 60.
Sabri Esat Siyavuşgil, **Karagöz,Psiko-sosyal Bir Deneme,** Maarif Vekaleti, 1941, ss. 90 -188.

Journal of Yaşar University
http://joy.yasar.edu.tr

"Kâr-ı kadîm üzere" yazılan bu oyunların[3] kimilerinin**,** Osmanlı Tiyatrosuyla bağlantısını,***"ilk müslüman aktörümüz Ahmet Necip Efendi"***nin yazdığı metinler görünüşte sağlasa da bu dönem, irdeleyip değerlendirmemiz açısından karanlıklarla doludur. Ancak bu karanlıklara karşın, Osmanlı gazetelerinin kimi bilgileri aydınlatmada, hâlâ ip uçları sakladığına inanıyorum. Çünkü gazete ile tiyatronun, Batılılaşma, yenileşme sürecindeki ortaklıklarında, gelenekselin güncele aktarılması / uyarlanması isteğinde, Batıcı tiyatronun bir oyuncusunun, A.Necip Efendi'nin, **Yazıcı** oyununu, **Karagöz'ün Aktör Olması yahut Komikliği**, **Ters Evlenme'**yi , **Sahte Gelin** diye adlandırması , bize perdeden sahneye uzanan anlambilimsel bir sürecin sözcüklerini de öğretiyor: **Karagöz'ün Aktör Olması yahut Komikliği** ve **Sahte Gelin.**[4]

"Kâr-ı kadîm üzere" yazılan oyunların yazıya aktarımı ve yeniden yazılışları yanında, özellikle II. Meşrutiyet sürecinde **"nev-icâd"** oyunların hızla yazıldığını, Karagöz'ün, yeni bir siyasal / toplumsal yapıda, değişen toplumun hemen bütün sorunlarını, öğretici (didaktik) kimliğiyle irdeleyen bir kahraman olarak karşımıza çıktığını görürüz. Örneğin Karagöz doktordur, Üsküdar'da başlayan gezisi, Kağıthâne serüvenlerinden Londra'ya uzanır...Karagöz'ü, gezmelerini Belgrad'da, İngiltere'de, İran'da, Mısır'da, Kafkasya'da, Balkanlarda sürdürürken buluruz[5]**...**

Karagöz oyunlarının, II. Meşrutiyet döneminde bu denli ilgi görüp birden bire çoğalmasının, -bence- en belirleyici nedeni, Meşrutiyet'in duyurumundan 17 gün sonra, 10 Ağustos 1908'de, yayımlanan **KARAGÖZ** gazetesidir. **Karagöz**, bir gülmece gazetesi olarak basın tarihimizde, yayın yaşamıyla hâlâ ilginçliğini koruyan, benzerini oluşturmakta zorlandığımız bir yayın organıdır.[6] 1908'den 1955 yılına değin **47** yılda, **4785** sayı yayımlanan **Karagöz**'ün yaratıcısı, Türkiye'nin ilk karikatüristlerinden Ali Fuad Bey'dir (?-1919)[7].Haftada iki gün çıkan **Karagöz**, daha çok aydınlara seslenen, döneminin benzerleri

---

[3] Prof.Dr.Saim Sakaoğlu, **Türk Gölge Oyunu Karagöz,** Ankara, Akçağ Yay., 2003, ss.79 - 98.
[4] Metin And, **Geleneksel Türk Tiyatrosu, Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri,** ss. 298 - 299.
Cevdet Kudret, **Karagöz-I,** ss. 7 - 60.
Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Türk Gölge Oyunu Karagöz,** ss. 87 - 91.
Sabri Esat Siyavuşgil, **Karagöz,Psiko-sosyal bir deneme,** s. 53.
[5] Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, y.a.g.y. , ss. 87 - 91.
[6] Erol Üyepazarcı, **"Uzun Soluklu Bir Halk Gazetesi Karagöz ve Kurucusu Ali Fuad Bey",** Istanbul, **Müteferrika,** sayı : 19, 2001, ss. 17 - 33.
Erol Üyepazarcı, ***"Uzun Soluklu Halka Dönük Bir Mizah Gazetesi : KARAGÖZ",*** **Birgün** Gazetesi, 23 Nisan 2008.
[7] Turgut Çeviker, *"İlk Türk Karikatürcüsü Ali Fuat Bey",* **Karikatür Üzerine Yazılar**, Istanbul, İris Yay., 1997, ss.11 - 15.
Ali Fuat Bey'in karikatürleri için bkz. : Turgut Çeviker, **Osmanlı Tokadı**, İstanbul, Adam Yay., 1986, ss. 9 - 11.

Kalem ve **Cem** [8] gibi gülmece dergilerinin, örneğin fransızca özel bölümlerinin inatla sürdürüldüğü, seçkinci yayın anlayışlarından, halka dönük yayıncılık anlayışıyla hemen ayrılır. Gülmece tarihimizde, Teodor Kasab'ın emekleriyle **Diyojen**'den (1870), **Hayâl**'e (1873) uzanan çizgide, ***"Kanun dairesinde serbest olan"*** Karagöz ile Hacivad'ın birer kahraman olarak sahneden gazete sayfalarına aktarılışı, bir çizgi kahramanı olarak değerlendirilmesi, gelenekselden yararlanmanın yöntemi, yolu olarak ele alınışı, "bize özgü olanın bulunuşu" yönünden, toplumsal tarihimizde, kültür tarihimizde çok önemli, bilinçli bir seçim[9] olurken **Karagöz** gazetesi de Karagöz ile Hacivad'ı "başkahraman" yapmıştır.

Gazetenin her sayısında, günün konusunu işleyen bir Karagöz karikatürünün altında, **"muhavere"** başlığıyla, Karagöz ile Hacivat'ın konuşmalarını, halkın yabancı olmadığı bir dille, biçemle, gülmecenin en keskin oklarını taşıyarak yayımlanırken Teodor Kasab'ın **Hayâl**'inin[10] kapağını süsleyen Karagöz ve Hacivat figürü, yıllar sonra, 1908'de, yurttaşlarımızın karşılarına yeniden çıkarken ilginç bir bellek tazelenmesi yaratır. Basın dünyamızın güçlü sesi olan **Karagöz,** Karagöz ile Hacivad'ın diliyle, yine siyasal taşlamanın, toplumsal eleştirinin en önemli aracı olur.[11] 31 Mart günlerinde biraz yalpalasa (!) da Ali Fuad Bey'in yönetimindeki **Karagöz,** halkın ilgisini çektiğini, bir çok gazetenin tirajının / satışının çok üstüne çıkarak gösterir...İlginçtir, 10 Ağustos 1908'den Ağustos 1914'e değin, kimi başyazılar dışında, **Karagöz** gazetesinde yayımlanan yazıların hepsi imzasızdır. Ancak **Karagöz'**ün, yazarlarının, çizerlerinin -kimilerinin ayrıntılı yaşamöykü-lerini öğrenemesek de- hemen hepsini biliyoruz, tanıyoruz. Ali Fuat Bey'in kuruculuğundaki kadroda[12], Mahmud Nedim, Ali Haydar, Baha Tevfik, Burhan Cahit [13] (Morkaya), Aka Gündüz başyazarlık yaparlarken Ali Fuat Bey'in yanında Halit Naci ile Mehmet Baha'yı karikatürist olarak tanıyoruz. Elbette siyasal ve toplumsal yapının çalkantılı günlerinin, gülmeceye inanılmaz derecede "malzeme" vermesi yanında gazetede çalışan yazarları ve karikatüristleri paylarının da **Karagöz**'ün tanıtımında etkili olduğunu unutmuyoruz...

---

[8] Karikatür tarihimiz için bkz.: Turgut Çeviker, **Gelişim Sürecinde Türk Karikatüri-I- Tanzimat ve İstibdat Dönemi (1867-1878/1878-1908) ; c.-II- Meşrutiyet Dönemi (1908-1918) ; c.-III- Kurtuluş Savaşı Dönemi (1918-1923) ,** İstanbul, Adam Yay. , 1986, 1988, 1991.
Tobias Heinzelmann, **Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu (1908-1914),** çev.: T. Noyan, Istanbul, Kitap Yayınevi, 2004, ss. 56 - 72.
[9] Turgut Çeviker, ***" Karikatür ve Karagöz",*** **Karikatür Üzerine Yazılar**, Istanbul, İris Yay., 1997, ss.1 -5.
[10] Turgut Çeviker, y.a.g.y.
Tobias Heinzelmann, y.a.g.y., ss. 43-72.
[11] Turgut Çeviker, ***" Karikatür ve Karagöz",*** **Karikatür Üzerine Yazılar**, ss.1-5.
[12] Tobias Heinzelmann, y.a.g.y., ss. 52-56.
[13] Burhan Cahid, **Karagözün Fıkraları**, Istanbul, Hacivad Matbaası,1926. Yaşamöyküsü için bkz. "Burhan Cahit Morkaya (1892-1949)", **Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,** c. II, Istanbul, Yapı Kredi Yay., 2001, s.570.

- Karagöz Evleniyor "Nev-icâd" Bir Oyun mu ?

Bu sorumun yanıtını, **Karagöz Evleniyor'**un içeriğini inceleyip kitabı tanıtırken birlikte bulmaya çalışalım.**Karagöz Evleniyor'**un yazarını bilmiyoruz.Kapaktaki bilgileri anımsayalım : "**Karagöz Evleniyor,** ***Karagöz Kütübhânesi, Aded : 2, Nâşiri : Karagöz Gazetesi,*** Her Hakkı Mahfûzdur, Der-saadet / İstanbul, Matbaa-i Nefâset – Vezir Hân, 1329 (1913-E.S.)". **Karagöz Evleniyor'**un yazarı, kim / kimler olabilir?... **"Kitabın Nâşiri : Karagöz Gazetesi"** bilgisi dışında bir bilgimiz yok…Kimi başyazılar dışında, **Karagöz** gazetesinde, 1908'den Ağustos 1914'e değin yayımlanan yazıların hepsinin imzasız oluşunu unutmadan, 1913 yılında, , ***"Haziran 1912'den Mayıs 1914'e kadar Karagöz'ün başyazarlığını üstlenen Baha Tevfik Bey"***in[14] Ali Fuat Bey ile birlikte çalıştığını biliyoruz. Gülmeceye yatkın kimliğiyle felsefeci yönünü, yayımladığı **Piyano, Düşünüyorum, Yirminci Asırda Zekâ, Felsefe, Çocuk Duygusu**, **Eşek, El-Ma'lûm** gibi dergilerle gösteren Baha Tevfik, **Karagöz Evleniyor**'un yazarı olabilir mi ? Bugün, bu öngörüyü doğrulama olanağımız yok! Ancak bu dönemde imzasız yazıların, ortaklaşa üretildiğini düşünebiliriz... Çünkü, basın tarihimizde, imzasız yazıların yayımlandığı süreli yayınlarda, sansüre, her tür soruşturmaya karşı dayanışma duygusuyla "ortak yazarlık" anlayışının oluştuğunu **Diyojen** (1870)'den beri biliyoruz.[15] Bu bilgiyi, ***Karagöz Kütübhânesi*** başlıklı dizide yayımlanan iki kitap için, **Karagöz Matbahda**[16](1913) ve **Karagöz Evleniyor** (1913) için de düşünebiliriz.

Karagöz Evleniyor'da**,** kahramanımız Karagöz, evliliğe hazırlanan bir Osmanlı gencidir. Kitabın adıyla oluşan çağrışımı, içindekilerle birleştirince, evliliğe hazırlanan bir Osmanlı gencine, Karagöz'e, evlilik için gerekli cinsel bilgilerin öğretildiği bir kitapla karşılaşırız. İçerik, döneminde de bugün de ilgi çekmektedir. **Karagöz Matbahda** (1913), özünde bir yemek kitabıdır. Fakat **Karagöz Evleniyor** (1913), **"şehveti teskin"**den **"tenâsül uzuvlarına"**, sevişme tekniklerinden cinsel sağlığa değin, -dönemine göre- çok cesurca yazılmış pornografik bilgilerini de kapsayan bölümleriyle -bence gözden kaçmış-, Meşrutiyet yıllarının ***"Cinsel Bilgiler Ansiklopedisidir"!*** Ancak **Kanlı Nigâr**'dan **Ters Evlenmeye, "phalllus"**lu, **"toraman"**lı Karagözü yüzyıllardır tanıyan bizler için **Karagöz Evleniyor'**da

[14] Tobias Heinzelmann, y.a.g.y., s. 54.
[15] Efdal Sevinçli, **Namık Kemal ve Tiyatro**, İzmir, D.E.Ü. G.S.F. Yay. , 1992, s.92.
[16] **Karagöz Matbahda,** Karagöz Kütübhânesi Aded : 1, Nâşiri : Karagöz Gazetesi, Her Hakkı Mahfuzdur , Istanbul, Matbaa-i Nefâset - Vezir Hân, 1329 [1913], 79 s. Bkz..: **Seyfettin Özege Bağış Kitapları Katalogu, c.1-2, A-K,** s.368 ; M. Sabri Koz, *"Karagöz Üzerine Seçme Kaynakça",* s. .205.

anlatılanlar, salt bilginin sunumu, yöntemi açısından yeni olabilir…Açık saçıklığa da öğreticilik açısından bakabilen bir kültürün uzantısı olarak **Karagöz Kütübhânesi**'nin bu yayını, yeni yazılan oyun metinleriyle (diyaloglarıyla) ve düzyazı bilgilendirme bölümleriyle, Osmanlı gençlerine, Karagöz'ün diliyle seslenerek öğreticiliği (didaktizmi) amaçlamaktadır.**"Kâr-ı kadîm"** üzere yazılan oyunlardan beri kahramanımız Karagözü-müzün, **"öğreticiliğini"** koruyarak üç temel özelliğini, **"güldürücülüğü"**nü, **"toplumsal / siyasal taşlamacılığı"**nı ve **"açık saçıklığı"**nı bütün oyunlarında yansıttığını biliyoruz[17]**.** İşte bu temel özellikleri kullanarak Meşrutiyet döneminde yazılan oyunların çokluğunu[18] unutmadan, gözlerden uzak kalan **"Nev-icâd"** bir oyunu, **Karagöz Evleniyor'**un (1913) **İÇİNDEKİLER**'ini okuyalım ve özetleyerek tanı-t-maya çalışalım :

- Karagöz Evleniyor'un Bölümleri

Mukaddime - [ss. 3-4] : *"Karagöz Kütübhânesinin ikinci adedini teşkîl eden 'Karagöz Evleniyor' sırf alay etmek ve kar'ileri güldürmek için yazılmamıştır. Fakat bir fâide-i ictimâiyye dahi gözetilmemiştir. Karagöz Evleniyor, âdetâ bir nasîhat-nâmedir ki oğlunu veya kızını evlendirmek isteyen ebeveyne, evlenmek isteyen kimselere yol gösterir.Fakat Karagöz'ün tabiatı biraz komik olduğundan her işe biraz gevezelik karıştırmadan duramaz.....Karagöz bunu sırf tabiatına mağlub olarak yapmıyor, hayır...Maksadı fâide husûlüdür...."*

Davet-nâme - [s.5] : *"Efendim, Karagöz kölelerinin velîme-i cem'iyyeti biraz sonra icrâ edileceğinden işbu kitabı alan zât-ı âlilerinin dahi derûn-ı kitaba teşrif buyurmaları ricâ olunur. Gündüz davul çaldırılarak gece dahi Karagöz oyunu oynanacağı ma'rûzdur.Akraba ve evdâtın dahi işbu düğüne teşrîf için teşvîk buyurulması ilâveten istirhâm olunur, ol bâbda... 22 Ağustos sene 1328 [4 Eylül 1912 - E. S.] Bendeleri Karagöz.*

Birinci Bâb -[ss. 6-10] **:** ***Karagöz'ün Evlenmek İstemesi*** **:**

---

[17] Metin And, **Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu,** ss. 327 – 355.
Orhan Duru, ***"Muhalif Oyun Karagöz",*** **Sanat Dünyamız**, sayı : 74, Kış 1999, ss.153-157.
François Georgeon, ***"Osmanlı İmparatorluğu'nda Gülmek mi?",*** **Doğuda Mizah,** Hazırlayanlar : İ. Fenoglio - F. Georgeon, Çev.: Ali Berktay, Istanbul, YKY, 2000, ss.79-101.

[18] Ali Sami Bey'in **"Karagöz'ün Çapkınlıkları-Açık Hikâyeler"** başlığıyla yayımladığı**, Karagöz Baskında, Karagöz Yatakda, Karagöz'ün Zifâf Odası,Karagöz Meyhanede, Karagöz Eğleniyor** vb. kitapları yanında **İhsan rahîm Bey'in** yayımladığı, 10 cüz'den oluşan **Şarkılı Kantolu Karagöz Kitabı'**ndaki oyunlar**, "Nev-icâd"** çalışmaların ilginç örnekleridir. Bkz..: Cevdet Kudret, **Karagöz-I,** ss. 49 – 60 ; **Seyfettin Özege Bağış Kitapları Katalogu** ; M. Sabri Koz, *"Karagöz Üzerine Seçme Kaynakça*" ; Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, **Türk Gölge Oyunu Karagöz.**

Bu bölüm, karşılıklı konuşma örgüsünde, Karagöz ile Hacivat'ın konuşmalarıyla başlar. **Beşinci Bâb**'ta, ***"Karagöz'ün İlk Kavgası"***na değin içeriğiyle **"fasıl"** bölümünü oluşturur. Görünüşte, ne **"giriş"** (prolog) ne de **"muhavere"** bölümleri yoktur.Birebir örtüşmese de **Mukaddime** ile **Davet-nâme,** bu eksikliği gidermek için düşünülmüş bir sırayı anımsatırlar. Oyun, evliliği düşünen Karagöz'ün, Hacivat'ı aramasıyla başlar :

Karagöz : *Hacivad, neredesin be? Bilmem kaç dakikadan beri seni arıyorum.[s.6]*

Hacivad : *Hayır ola Karagözüm?..*

- *Elbette hayır olacak. Hiç ben bir işe teşebbüs ederim de sonu boş çıkar mı?*
- *Yine ne var Karagözüm?*
- *Haberin yok mu be?*
- *Hayır, yok.*
- *Sen şimdi sevgili arkadaşın Karagöz'ün ne yapacağını bilmiyorsun demek?*
- *Yeni bir gazete mi çıkarıyorsun?*
- *Yok canım daha iyisi...*
- *Daha iyisi mi? İntihâb zamanı yaklaştı, sakın meb'ûs mu olacaksın?*
- *Hayır, cânım daha iyisi.*
- *Daha iyisi mi?Belediye reisliğine intihâb ediliyorsun. [s.7]*
- *Hayır, hayır daha iyisi?*
- *Daha iyisi, daha iyisi?...Acep nedir,söyle bakayım.*
- *Evleniyorum be...*
- *Nasıl? Evleniyor musun? Karagözüm şu alayı hiç bırakmazsın.*
- *Sen alayı kına gecesinde gör...*

Hacivat'ın, dönemin kimi olaylarına, Meşrutiyet döneminde, basın dünyamızda birbiri ardına çıkarılan gazetelere, seçim günlerine vb. ilişkin göndermeler içeren tümceleriyle oyunda merak ögesi yükseltilirken konuşma örgüsünde, 30 yaşına giren Karagözümüz, evlilik için en iyi yaşta olduğunu, artık geç kalmaması gerektiğini belirtir. Konu artık bellidir. Karagöz bir an önce evlenip ***"şehvetini teskin etmek"*** istemektedir! Ancak dolantı, evliliğin şakaya gelmediği, hayat arkadaşlığının önemi, çocuk yapmak ve adam yetiştirmek gibi ciddi konuların tartışılmasıyla ve Hacivat'ın, "B*u iş mühim iştir. Acele ile olmaz. Şimdi gidelim. Biraz sonra uzun uzun düşünür, bir karar veririz."* tümcesiyle ikinci bölüme aktarılır.

İkinci Bâb - [ss. 10-15] : ***Evlenmeden Evvel Düşünülecek Şeyler :***

Hacivad : *Gel bakalım Karagöz,sen evleneceğim diyorsun ammâ, niçin evlenmeği istiyorsun, bunu söylemedin?*
Karagöz : *Cânım söyledim a. İnsan bekârlıkta rahat edemiyor, kendine bakamıyor. Bakacak bir arkadaş lâzım. Ammâ sadık bir arkadaş. Bu da ancak insanın karısı olabilir...*
- *Ne demek. Demek sen evlenirken ancak kendini düşünüyorsun, rahat edeyim diye evleniyorsun ?*
- *Öyle ya, dünyada yaşamaktan maksad rahat etmek değil mi ?*
- *Şimdi onları uzun uzun görüşeceğiz ammâ insan yalnız rahat etmek için mi evlenir?*
- *Öyle ya, rahat etmek ve mes'ûd olmak için, neslini idâme için...*
- *Pek doğru ammâ senin bilhassa bunun için evlendiğine inanamıyorum. Şimdiye kadar aklın nerede idi ...*
- *Amerika'ya seyâhata gitmişti. Bu nasıl söz be ?İnsanın aklı nerede olur?....*

Karagöz'ün, "komiği" sağlamak için soruyu kendince yanıtlamasından sonra bir kadın görüp beğendiğini açıklayan, Hacivat'ın da *"insan tanımadığı kadınla evlenir mi"* , *"sonra geçinemezsin"* tümceleriyle uzayan tartışmaları, görünüşte evlenmenin koşullarının açıklanışına bağlanır. Ancak söz, *"şehvetin şiddeti"*nden fazla birleşmenin zararlarına, Karagöz'ün doğacak erkek çocuğunun evlendirilmesine, parası için bir delikanlının ihtiyar kadınla, bir genç kızın da ihtiyar bir erkekle evlenmesinin sakıncalarına bağlanır ve yanlış anlamalarla süslenerek sürer gider.

Üçüncü Bâb - [ss.16-25] : ***Evlenmeden Evvel Düşünülecek İctimâî Şeyler :***

Hacivad : *Karagöz inanır mısın,senin evleneceğine hâlâ inanamıyorum.*
Karagöz : Ben de inanmıyorum ammâ...kendi kendine oluyor işte...
- *Karagöz gel şu lâtifeden vaz geçelim.*
- *Hacivad, lâtife değil dedik ya...Mutlaka evleneceğim*
- *Peki ammâ evlenmeden evvel düşünülecek şeyleri düşündün mü?*
- *Yooo.......*

Bu bölümde evlenilecek kadının kim olduğu, lâfının küfününün uyup uymadığı, görünüşe adlanılmaması gerektiği, kişiliği üstüne tanıyanlardan bilgi alınması, eğitim öğretim yakınlığı ile uyumsuzluğun yol açacağı sıkıntılar üstüne ilerleyen diyalogları içerir. Yanlış yapılan evliliklerin kavgalarla kolayca yıkılacağını belirten Hacivat'a, *"Peki ammâ ben karıdan bıkarsam"* diye soran Karagöz'ün gülünç durumunu aktaran konuşmalardan çıkan sonuç insan evleneceği kişiyi, annesini, babasını, ailesini iyi tanımalı, dedikodulara kulaklarını tıkayıp kuracağı ailede mutlu olacağına inanıyorsa evlenmeli öğüdüyle noktalanır.

Dördüncü Bâb - [ss.25-33] : ***Evlenmeden Evvel Yapılacak İşler :***

Bu bölüm, Karagöz'ün Hacivat'a iltifatlarıyla başlar. Hacivat'ı, arkadaşı ve büyüğü oluşu nedeniyle *"sağdıc"*ı olarak görevlendiren Karagöz, Hacivat'ın bütün dediklerini yaptığını, gelin adayını uzun uzadıya araştırdığını, kendisine çok uygun bulduğunu, *"istediğimden a'lâ, akıllı, dirâyetli, terbiyeli, ahlâklı, ma'lûmâtlı, Türkçesi tıbkı bana benziyor"* diyerek tanımlar ve kendisinin *"biraz daha akıllı"* olduğunu belirtir. Evlenmeden önce yapılacak işleri, Hacivat, Karagöz'e anlatmaya devam eder : Önce kıza, âdet üzere görücü gönderileceğini, görücüler beğenince de kızın Karagöz'e gösterileceğini söyleyince, güzellik, çirkinlik tartışmaları, bizdeki evlenme âdetinin kötülüğü, uygar insanların akla değer verişleri ve kimin görücü olacağı, kılavuz kadınların işlevleri, istenen ağırlık, yüz görümlüğü, nikâh ve hediyeler üstüne yapılan tartışmalar, Karagöz'ün biraz "bozulan" Türkçesiyle anlatılır. Bu saçma âdetlerin kaldırılmasını savunup çözümün de eğitim olduğuna birlikte karar verirlerken bölüm şu konuşmayla noktalanır :

Hacivad : *İşi gevezeliğe dökme canım...Sana düğünün nasıl olduğunu anlatayım....*
Karagöz : *İyi ammâ, Hacivad, sen bunları nereden biliyorsun..Sen evlendin m.?....*
- *Allah göstermesin. Bu âdetler kalkmadan ben evlenmem.*
- *Canım alayı bırak da anlat...*
- *Anlatacağım ammâ haydi vakit geçirmeyelim hem gider, ba'zı işlerimizi görürüz, hem de anlatılacak şeyleri anlatırım, olmaz mı?..*
- *Olur, olur.*

Beşinci Bâb - [ss.33-41] : ***Karagöz Zifâf Gecesinden Sonra :***

Bu bölümde, bir haftalık güveyi olan Karagöz, Hacivat'la evlilik üstüne gevezelik yapar. Eşinin çok zarif, çok tatlı, evinin de mini mini bir saadet yuvası olduğunu vurgulayan Karagöz, kırkbeş yaşına kadar bekar kalışının tek suçlusunun da Hacivat olduğunu söyler. Hacivat da Karagöz'ün evliliğini sorgulayarak daha bal ayında olduklarını, Karagöz'ün Fizan'a ya da Nice'e gitmek isteyeceğini vurgulayıp onu kızdırmaya çalışır.Kısa bir süre sonra birbirlerinin ahlakıyla, Sulukuleli oluşlarıyla, adam olup olmamalarıyla alay edip kavgaya tutuşurlar.Bölüm şu diyaloglarla biter :

Karagöz : *Hacivad...Mahallemiz aynı…buradan çıkıp dört adım yürüyünce benim evimin kapısı ...Ya'ni…*
Hacivad : *Anladım…ben de Sulukuleliyim ammâ....*
- *Mahallenin muhtarısın değil mi...*
- *Rey kazanmış olsa idin sen red mi ederdin…Evet muhtarım ve iftihâr ederim…*
- *Emin ol Hacivad…Çeribaşı ihtiyâr…intihâb yakın…ister isen reyimi şimdi sana yazıp veririm...*
- *Pis herif…benim ile alay edecek adam mı oldun…çık diyorum sana …*
- *Aman aman darıldın ise akşama yemek tablasını göndermeyiver…*
- *Görürüz bakalım…Haydi git evine…Karı çarşafının eskiliğinden…terliğinin söküğünden bahs eder ise…buraya uğrama…*
- *Uğramayıveririm…Aç kalmam ya…*
- *Hay…hay…*
Karagöz vedâ' etmeden odadan hiddetle çıkar.

Karagöz Evleniyor'da, bu konuşmadan ***Son Bahis*** [s.58] bölümüne değin konuşma örgüsü, yerini -çoğunlukla- düzyazıya bırakır. Kitabın dili dikkatle incelenince, verilen bilgilerin, anlatıcının dilinden, Karagöz'ün dilinden aktarıldığı, zaman zaman da iç konuşma düzeninde okuyucuya yansıtıldığı kolayca anlaşılır. Yeni evlendiği karısıyla üç günde dokuz kez kavga ettiğini söyleyen ***Karagöz'ün İlk Kavgası*** ile ***Düşüncesi*** üstüne şu açıklamaları okuyoruz :

Karagöz'ün İlk Kavgası - [s.41] : *Karagöz daha yatağından yeni kalkmış, henüz keyfini çatamamış, kahvesini, cigarasını, nargilesini içmemiş, enfiyesini çekmemiş, titiz bir halde somurtarak düşünüyor.*

Karagöz'ün Düşüncesi - [s.41] : *Anlaşılan bu işte Hacivad'ın hakkı var, daha evleneli iki hafta olmadı, evin içinde kadın kedi, ben köpek……Her gün kavga, her gün gürültü, bilmem bu gidişle halimiz ne olacak?..Üç günden beri dokuz kavga ettik…..Bilmem ilk kavgamız neden çıktı idi ? Hah, aklıma geldi…O gece yatakda gazete okumak istemiştim olmaz dedi.*

Yataktan kanepeye, masaya, masadan da ayakta durarak gazete okumaya ulaşan serüvenini anlatırken ağzını bozmada ölçülü davrandığını savunan Karagöz, aralarındaki diyaloğu şöyle anlatır : *"...Bu sefer ne dese beğenirsiniz, öyle ayakta durarak hasta olacaksın. Hasta olursam ne olur, sanki bir doktor bulur kendimi tedavi ettiririm.*
- *Peki ammâ bu mahallede doktor yok, baytar var!..*
- *Demek siz hastalandıkça ona mürâcaat ediyorsunuz..*
- *Hadi hadi çal çene herif. Onun gibilerine siz mürâcaat edersiniz…"*

Bu karşı çıkışlara artık dayanamayıp *"nezâketi elden bırakmayarak"* karısını bir güzel dövdüğünü anlatan Karagöz, karısıyla kayınvalidesinin kavga edişlerini de görünce *"hemen kavuğunu alıp"* soluğu Hacivat'ın yanında alır.

- Cinsel Bilgileri Öğrenmek

Doğrusu, Karagöz Evleniyor'un en şaşırtıcı bölümleri işte burada başlıyor…Eğitim amaçlı da olsa yazılanlar, anlatılanlar, döneminin ahlak bilgisi değerleri açısından şaşırtıcı. Daha önce de vurguladığım gibi "**Karagöz Evleniyor** (1913), *"şehveti teskin"*den *"tenâsül uzuvlarına",* sevişme tekniklerinden cinsel sağlığa değin, -dönemine göre- çok cesurca yazılmış pornografik bilgilerini de kapsayan bölümleriyle -bence gözden kaçmış-, Meşrutiyet yıllarının ***"Cinsel Bilgiler Ansiklopedisidir"!*** Bu bölümlerden fazla alıntı yapmayacağım!.. Dileğim, bu bölümleri, kitabın yeni basımında, okurlarım olarak rahatça okuyabilmeniz!... Bu bölümlerde verilen "cinsel" bilgilerin öncelikle erkeklere yönelik olduğunu söylememe gerek yok!...Ancak ilginç bir biçimde kadınların, genç kızların *"şehvetî ihtiyaçlarına"* yönelik açıklamalar da az değil…Dönemi göz önünde tutarak, çoğu kez "tıbbî", "fennî" nitemleriyle

tanımlanan bu bilgilerin kim-(ler)-?- tarafından yazıldığını düşünmeden, sormadan edemiyorum!…

Ciddî - [s.44] : Gevezelik ve eğlenceden sonra muhtasaren izdivâca âid sıhhat kâidelerini zikr etmek arzû ediyoruz ki evlenmek arzusunda bulunan kimseler bu kâidelerden fevkalâde müstefîd olurlar.

***Evvelâ Tenâsül Uzuvları* -** [s.44] : Bu uzûvları gayet iyi kullanarak ve yormayarak dâimâ kuvvetli bir hâlde bulundurmak iktizâ eder………Kesret-i cimâ' dahi bir takım marazlar tevlîd eder……

Cimâ'nın Adedi - [s.45] : Erkek yirmi yaşından otuz yaşına kadar haftada ikiden dörde kadar icrâ olunabilir. Her gün cimâ' yahûd günde dört beş cimâ' kat'iyyen muzırdır………..

Cimâ'nın Vaziyeti - [s.45] : Ayakta ve oturarak cimâ' icrâ etmek kadar muzır bir hâl tasavvur olunamaz………

İzdivâca Aid Sâir Vesâyâ-yı Sıhhıye - [ss.46-58] : Erkek giriştiği hayat mübârezesinde zayıflayan kollarını, vücûdunu ancak yalnız kendine âid kadının, zevcesinin agûşunda dinlendirebilmektedir…öyle sefîh ve kayıdsız, tâbıtasız…kadınsız geçecek bir hayat yaşanılmamıştır….Sevimli bir zevce ve tombul, şen sıhhati yerinde çocuklarla tamamlanmış bir âilenin saâdetini tanımamak…hayatta en büyük zavallılık işe budur……Evet bir zevc zevcesinde şehvetî ihtiyâcını teskîn için öyle aklına gelen sûrette hareket eder, bir delilik, bir rehberin güzel nasihatlerini, fennî şekillerini, hıfz-ı sıhhate muvâfık sûretlerini icrâ etmez ise neticede mağlûb ve yorgun düşer…Hayatını yaşayamamış olur, hastalanır, zayıflanır, çırpınır, ölür……….

Son Bahis - [ss.58-63] :

Karagöz, "*talâk-ı selâse"* ile boşadığı karısıyla kavga nedenlerini Hacivat'a anlatmaya başlar. Zil çalmayı öğrenmek isteyen karısını, ders veren öğretmenle basınca, ikisini de öldüresiye dövüp evden attığını ve boşadığını söyler. Hacivat da arada çocuk olduğunu, eğer pişmanlık duyup karısıyla tekrar evlenemeyeceğini söyleyince, bu kez çekişme, atışma

aralarında başlar. Hacivat, Karagöz'e, üç kez boş ol dediği için yeniden evlenmede "hulle" gerektiğini, bir "hîle-i şer'iyye" olarak "hulle"yi de bildiğini belirtir :

Hacivad : Çaresi birini bulup karıyı muvakkaten ona vermeli..

Karagöz : Kimi bulmalı acaba?..

- *Ma'hûd zil muallimi…*
- *Bırak şu çingeneyi.*
- *Başka kim var…*
- *Bilmem…*
- *Ah Karagözüm ah…*

[Karagöz ağlamaya başlar]

- *Ağlama Karagöz, ağlama..Ben her şeyin kolayını bulurum.Bak işte buna da çâre buldum.Seni ne kadar sevdiğimi anla…*
- *Ne buldun..*
- *Yaklaş da söyleyelim…*
- *Söyle bakalım…*
- *Daha yaklaş daha…*
- *Hadi yaklaştım…*
- *Karıyı ben alayım…*
- *Bu nasıl lâf?…*
- *Nasıl lâf olacak, dosdoğru bir lâf.*
- *Ah…Ah…Al Hacivâd al…ne yapalım, başa gelen çekilir…Zavallı yavrucağı düşünüyorum da karı değil ya canımı da istesen vereceğim geliyor!...*

- Sonuç

Karagöz Gazetesi'nin "**Karagöz Kütübhânesi"** olarak yayımladıkları **Karagöz Evleniyor**'un arkasının gelmediğini biliyoruz. Gerçek yazarını öğrenemediğimiz, içeriğiyle çağının çok ilerisinde olduğunu gördüğümüz, dönemin gençlerinin cinsel eğitimine katkıda bulunmayı amaçlayan **Karagöz Evleniyor,** oyun içerikli bölümleri ile "kuramsal" bilgilerin örtüştüğü ilginç bir yayın olurken "**Karagöz'ün Çapkınlıklarını, Açık Hikâyeler"** olarak anlatan yayınlar izleyecek ve bu günlerde, **Eylül** romanının yazarı Mehmet Rauf'un adı, aşk

öykülerinden erotik öykülere uzanan içeriğiyle yayınlanan **Binbir Buse**[19] (1923-24) dergisiyle birlikte "erotik yazar" olarak anılacaktır!.

Türkiye Basmaları Toplu Kataloğu Arap Harfli Türkçe Eserler [1729-1928]'in daha VI. Cildi [I-İ-J] yayımlanabildiği bugünlerde, Karagözümüzün oyunlarını içeren yazmalardan basılı oyun kitaplarına, canlandırdığı tipler üstüne, hâlâ ayrıntılı bir araştırmanın yapılmadığını biliyoruz. Yine gazetelerde kalan Karagöz oyunlarından, incelemelere, nice ürün, hâlâ bizleri bekliyor..Bizleri bekliyor….

[19] **Bin Bir Bûse: En Şen, En Şuh Hikâyeler / 1923-24 İstanbul'undan Erotik Bir Dergi,** *Hazırlayan: Ömer Türkoğlu; Sunuş Irvin Cemil Schick, Istanbul Kitap Yayınevi, 2005.*